

ABHIVÁDANA, AZAZ TISZTELETTELJES KÖSZÖNTÉS A 60 ESZTENDŐS WOJTILLA GYULÁNAK

A Kelet divat és vigasz

„Összetett lélek vagyok: két lábbal a földön állok, de érdekel a misztika is, ugyanakkor igazi európai vagyok, de ott-hon érzem magam a Kelet világában is” – vallja Wojtilla Gyula. Az orientalista, ókortörténész, a Szegedi Tudományegyetem Ókortörténeti Tanszékének vezetője miközben közel kétszáz tudományos publikációt jegyez, olyan műveket is lefordított magyarra, mint A kerítőnő tanítása, illetve az Anangaranga, avagy a szerelmi játékok művészete.

– Miért érdemes foglalkozni az ókorral és ezekkel a nagy kultúrákkal?

– Mert a lét, az emberi boldogság, az érvényesülés, a jövő értelmének keresésével minden korosztály szembesül, s e nagy kérdésekre az eddigi nagy kultúrák is választ adnak. A tudásnak ez a tárháza a mindenkor ember számára olyan tartalék, ahonnan meríthet ötleteket, s vigaszt is kaphat.

– Hogyan öröklődik tovább a Kelet ősi életfelfogása?

– Nem problémamegoldó gondolkodásra tanítják a fiatalokat, hanem a hagyomány megőrzésére. Írástudatlan tudóssal magam is találkoztam Indiában több mint harminc évvel ezelőtt, amikor először jártam ott. Nem használt könyveket és maga sem készített jegyzeteket, olyan memóriája volt. Amiről beszélni akart, azt ő tudta. Ennek az a technikája, hogy majdnem mindent, még a matematikai, jogi és orvosi szövegeket is versbe szedték.

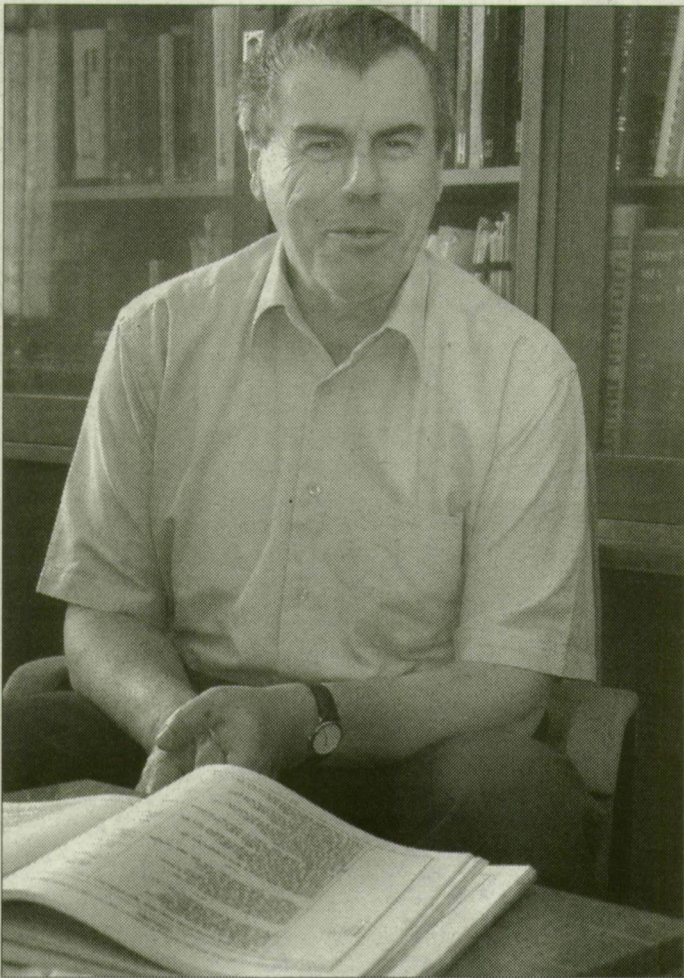
– Számos költeményt fordított, a klasszikus szanszkrit művet, A kerítőnő tanítását is ön ültette át magyarra. Ugyanakkor olyan összefoglalót is írt, mint A mesés India című tankönyv, most pedig Kautilja Krisztus előtt a negyedik században született – A politika tankönyve című

műve és hatása vizsgálatával valójában gazdaságtörténettel foglalkozik. Mi érdekli önt Indiából?

– Indián, e színes országon belül a reális dolgok érdekelnek – például az, hogy az indiai társadalom, tudomány, közgondolkodás hogyan fejlődött. Ehhez nagyon sok szanszkrit szöveget kellett megismernem. Igyekszem minél többet olvasni, mert úgy gondolom, nemcsak a történeti, a jogi, vagy a filozófiai munkák tanítanak, hanem ennél is többet ad a szépirodalom. Ez olyan, mint tűt keresni egy szalmakazalban: el kell olvasni egy nehéz, több száz oldalas szöveget, hogy találjunk néhány gyöngyszemet, egy-két gondolatot. E parttalan munka lecsapódása az, amiről írok. Minden érdekel, de arra vigyázok, mit írok. Azt vallom, írni csak olyasmiről érdemes, ami új és fontos dolog, s amit meg tudok írni. Ugyanakkor irományaim 80-85 százaléka angolul, vagy más nyelven születik. E tudományterületen a nemzetközi piacon méretek meg a produktum.

– Egyik angol nyelvű munkáját maga Indira Gandhi is „megmérte”.

– Az indiaiak szerint mindenre ráérünk; Indira Gandhinak – aki háziasszony volt, egy



Wojtilla Gyula tanáraival és tanítványaival együtt vallja: a Gibraltártól Kínáig húzódó terület egy egység FOTÓ: FRANK YVETTE

700 milliós országot irányított – mindenre jutott ideje, s egy negyedórát rám is szánt. A Nobel-díjas Tagore, pontosabban Rabindranáth Thákur költőjük európai fogadtatásáról egy angol nyelvű könyvet írtam. Azt írtam meg, a különböző közéleti emberek és egyházak hogyan látták Tagorét, aki európai műveltségű, mégis indiai maradt, s vonzotta az embereket.

– Mit érthet meg egy európai a Kelet világából?

– Egy egységnek tekintem az ókori világot. Ahhoz, hogy megértsük a Krisztus előtti

kort, hasznos, ha sokat tudunk Rómáról és a görögökről, de ennek a kultúrának vannak egyéb gyökerei is. Szerencsés, hogy a tanárim is hasonlóan gondolkodtak. Például Harmatta János úgy fogta föl, szép ez a világ, s minél jobban meg kell ismernünk. Dobrovits Aladár szobájában pedig a falat beborította egy Eurázsia-térkép, melyről azt mondta: a Gibraltártól Kínáig húzódó terület egy egység. Bennem a vallások és a történeti folyamatok megértése iránti vágy dolgozott. Az egyetemes emberi szempontjából nézem a

TANÁR ÉS TANÍTVÁNY

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem történelem–indológia szakán 1969-ben szerzett diplomát Wojtilla Gyula. Állami ösztöndíjas-ként 1973–74 kötött Indiában, a Banaras Hindu Egyetemen végzett kutatómunkát, majd 1977-ben több hónapos tanulmányúton vett részt. A Delhi Egyetemen 1980-tól 1983-ig vendégtanárként dolgozott. A Szegedi Tudományegyetem Ókortörténeti Tanszékét 1992-től vezeti az idén 60 esztendő orientalista, ókortörténész, aki előtt Abhivádana című tanulmánykötetükkel tisztelegnek a kollégák és a tanítványok. A hét történelem tanszék közül az egyik az ókortudományi, de több ezer évet – a Krisztus előtti 5000-től, a Krisztus utáni 500-ig – és egész Euráziát fölöleli, s valami globálist jelent, hogy e széles körben a kor társadalmát, vallását, kultúráját, kicsit művészetét, s civilizációtörténetét is összefoglalja – a történelem szakosok számára két félévben. Mivel Wojtilla Gyulát annyi minden érdekli, „nem hivatalos tanítványként” filológusok, nyelvészek, vallástörténészek, angol, francia, német szakosok mitológia-történeti, irodalomtörténeti, összehasonlító tanulmányokkal kapcsolatban is keresik. A tudomány határterületeire is eltéved, megértve, hogy a Kelet divat is.

világot: van az ember és nagyon sok kultúra, de egy emberiség van, s jó lenne megismerni minél többet a kultúrákból. Ez a tolerancia alapja.

– A Keletet összetartó iszlám nem toleráns...

– Ezt muszlim barátom indiai találkozásunkor úgy magyarázta: „Te vendég vagy a házamban, olyan, mint az isten, akinek minden jár: a tisztet, a kényelem, a megfelelő vacsora is, de ha erőszakosan jönne a házamba, megölnélék.” Muszlim barátom úgy gondolja: joguk van a saját országukat sajátjuknak tekinteni.

– Milyen az indiai ember?

– Az indiaiak szerint az egyén lelkének megismerése ugyanolyan nehéz, mint az egész világé. Ahhoz, hogy megismerjem az összes tudatos és tudat alatti rejtett részeit, a rejtett szándékaimat és ösztöneimet, az majdnem olyan nagy munka lenne, mintha a naprendszert akar-nám megismeri.

– Ezt vallja a modern pszichológia is. De mit mond a mai embernek India?

– A mai ember számára le kell fordítani Indiát. Például a lélekvándorlást. Mindenkit foglalkoztatnak az olyan kérdések, hogy „Mi lesz velem a halálom után?”, „Miért jut nekem egy nehéz élet, másnak egy jobb?”, „Egy csecsemő miért hal meg rákban? Miért születik valaki vaknak? Mi a célja egy ilyen életnek?”, „Mennyiben felelek a tetteimért?” Ezekre választ ad a lélekvándorlás, miközben vigaszt nyújt: a tetteink hatnak sorsunkra, az emberek a jó vagy rossz cselekedeteikért kapják jutalmul vagy büntetésül a következő életüket. A kasztrendszer az európai megközelítés szerint merev, az emberi tehetséget gátló, a társadalom nyitottságát megakadályozó rendszer, de én megmutatom a másik oldalát: mindenkinek kötelessége a szakmájáról gondoskodnia, hogy a tudás, a hagyomány öröklődjön.

Ú. I.

PODMANICZKY SZILÁRD

Huszonnégy évszak

(nyári napló)

Sikerült egy apácával koccintanom, majd vele szemtől szembe kiűrteni a sörrel teli korsót. A kolostor melletti iskolában volt évrőre mulatság. Ő meg szereti a sört, a gyerekeket, átjött kicsit. Aztán fél órán keresztül franciául beszélt hozzám, háromszor mondtam, hogy nem értek egy szót sem, végül mégis úgy tettem, mintha minden szavát érteném. Valakivel nagyon összekevert. Ő volt az, amikor egy alkonyi órán kinyitottam a leriasztózott kocsink ajtaját. Az éles vijjogásra kihajolt az ablakon, ujját a magasba emelve mondogatta: **Tamás, Tamás!**

Napokkal később a főapáca, **Anna nővér** kopogtatott alkonyi órán, egy kosár cseresznyét hozott. A kosár azóta is itt van. Olyan nagy a kolostor, fogalmam sincs, hol a bejárata, hol lehet egy cseresznyekosarat visszaadni a főnővérnek. Jól gondolta, az ablakkal szemközt virító cseresznye fa látványoz legalább ennyi hozzátartozik. Egy kosárnyi cseresznye jószág, jelenéssel kísérve. Ha visszaidézem, belátom, ilyen még nem volt. Kinyitom az ajtót, s a keretbe egy apáca foglaltatik.

Ideje némi esztelenségről is írnom. A kolostor mellett gyógyepedagógia intézetet renoválnak, kerítés nincs, nem tudni pontosan, mi, hová tartozik. Az épület renoválásához ócska gépekkel vonultak föl, s hogy a vacak bódéjuknak, **markolós kistraktornak** legyen hol állnia, hamarjában kivágtak két, épp jó helyen árnyat adó fát. A helyüket törmelékekkel szórták. Úgy eltüntették őket, hogy nyomuk se maradt, a helyszínen sebtiben le is darálták mindkettőt. Előtte a magasabbat legállyaszták, minden zöldet levágtak róla, maradt a törzs és oldalt az élettelen karok. Reggel még mindkettőben zúgott a klorofill. Most meg bennem zúg valami, értelmetlen mondat: Kívágni egy fát!

A Lorze partján, ahol a bicikliút visz át Baarba, a kivágott fák törzsét meghagyták, s a belőle készült faragvány emlékeztet a fára. Az út jobb oldalán fut a gyors sodrású, „patakos” Lorze, balra,

Svájchoz képest meglepően vízszintes terepen, egymástól száz méterekre, fákkal körülvett gazdaságok sorakoznak. Illatos, vegyszerrel kezelt trágya szaga úszik a levegőben. Kis kertek, mondhatnánk tanyavilág. Az egyik kertben szobanövény permetezővel félmeztelen férfi spricceli a káposztákat, a felesége a virágokat szagolgatja, kezében olló. Amott a gyerek tanul biciklizni a töklevelek között. **Tehénbőgés** rázza a levegőt. Az egyik letérő út mentén kis fogadó áll. A ház hatalmas, háromszintes, kis ablakain spaletta. Az udvarban hat-hét asztal, műanyag székek. A felszolgálók a ház tulajdonosai, csak nyáron üzemel a vendégfogadás. Saláták és frissen sült kolbász, a hűtőből sör és víz kerül elő. A család népes, egy része tehennel, a másik az emberekkel foglalkozik. Minden asztalnál ülnek, főleg nyugdíjasok járnak ki egyórás sétára a városból. Hozzák őket az emlékeik.

A régi ösztöndíjasok helyébe újak jöttek. Reet Kudu Észtországból, író, dramaturg, a neve talán Ritát jelent. Szlovák kollégát is üdvözöltünk Presovból, számolni háromig tud magyarul, illetve valami sejtése van afelől, hogy a neve nálunk jelentéssel bír. Jan Jámbornak hívják, Dürrenmatt-tal foglalkozik, most éppen fordít a szomszédos szobában. Cinzia Susanna olasz svájci, Lugano mellől, festőművész, szobrász, ha jól értem, most síremléket tervez. Jan jókat nevetett azon, hogy lehet valakinek a családi neve Susanna. Rá két napra körímélt küldtek az alapítványtól, amiben az ő családi neve így szerepelt: Jan. A kolostor lakóinak örömeire Cinzia kutyát is hozott magával, azóta a macskák a háztetőn közlekednek. Négy hónapig Szenegálban volt ösztöndíjjal, ott fogadta örökbe a kutyát. Már vagy **nyolcszor megszagolta** a térdkalácsomat, de még mindig nem ismer fel.

A kolostor élete csendes, csak körülötte fűnek, faragnak, építenek, ismeretlen eredetű géptárgyak zúgnak, fűnyíró és robotkasza, soha nem látott masinák. Csendre csak akkor ébredünk, ha **hajnalban elutazunk** valahová. És bőven van hová. Zürich igazi európai nagyváros, óriási forgalommal. A régi Zürichre többnyire csak az óváros falai és tornyai emlékeznek. Innen még északabbra Schaffhausen városát is bejártam, alkalmanként egy-egy múzeumot útba ejtve, itt éppen az új művészetek múzeumát, lenyűgöző gyűjteménnyel. A város határában a Rajna pompás vízesése dübörög, turisták tömegei fotózzák egymást vízhabos háttérrel. Aztán át Németországba, Donaueschingenbe, ahol a Duna ered. A Do-

nauquelle kedves, pénzbedobálós, turista emlékmű a nagy folyó eredetéről, ám a városon kívül elhagyatva, mintegy sírkő, a Duna pontos földrajzi eredetét jelző kőtábla áll. Itt folyik össze a Breg és a Brigach, tovább Duna néven fut tovább, és alig pár méter széles. Zugból délre, panorámás, szédítő utakon kocsizva hamar elérhető a Vierwaldstätti-tó. Itt az első part menti város Brunnen, amely a kékeszöld mély víz és az égbe törő hegyek között fekszik. Majd végig a tó partján régi épületekkel díszített, álomszép helységek. S valóban, itt minden olyan, mintha a természetet mérnök és művész egyazon talentummal tervezte volna. Tovább délre haladva elérjük a 17 kilométer hosszú St. Gotthard alagutat, ami gyenge idegzetű vezetőknek nem ajánlott. Az alagútból kiérve már olasz Svájcban vagyunk, és nemcsak a nyelv, a tempó is más. A célpont Lugano, amiről annyit regéltek már, s valóban, minden eddigi látott fokozható. Mert mind egy kicsit más. Lugano is tóra épült, ahogy Zug, Zürich, Luzern és még sok város, viszont itt a mediterrán klíma meghozza az első pálmafákat, narancsligeteket. Az épületek nem svájciak, inkább mediterrán jellegűek, a tó partján félkörívben az olasz konyha illatai, pizzák és paszták minden mennyiségben, és persze működő, fényes kaszinók. Lugano hegye a San Salvatore, csúcsa 912 méterrel néz le a városra.

A leghosszabb út eddig a francia tengerpartra vezetett, minthogy ösztöndíjasnak is jár a holiday. Luganoból Milánó mellett, Genovára keresztül a rutinos vezetők idegeit is próbára tevő útvonalon, páratlan panorámájú viaduktok és setét alagutak váltják egymást. Rádadásul, mintha itt a kamionosok kicsit megkottyannának, előszeretettel előznek tiltott helyen, az alagútban. Bár akkor még nem voltunk nyaralószezonban, de az autópályák tömve, helyenként dugók lassították a haladást. Nem gondoltam, hogy Európa így szét van autózva. De nem is kellett erre gondolni, három verőfényes, gyors viharokkal tarkított napok a **Cote d'Azur**on, Fréjus-tól, St. Maximén át St. Tropez-ig, a szerelmek városáig. Tropez-t valóság-gal elborítják a turisták, a város pasztell falain szikrázik a nap, néha szél rohan a tenger felől, s a parton nézelődő tömeg a város szűk sikátoraiiban tűnik el. Nem ritka az egyasztales kerthelyiség, az árak az egekben. A filmekből ismert, homokkal borított plázsok a félsziget másik oldalán, a tömegektől kevéssé zavart helyeken állnak, gazdag szervizzel. Píneák, villák és napfény. A tengerrel pedig lehetetlen betelni.